

ПОГОДЖЕНО
Педагогічною радою
від _____ протокол № _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор школи
_____ Лілія КОЗАК
« _____ » _____ 2025 р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
Комунального закладу Київської обласної ради
«Васильківська спеціальна школа»

Додано примітку [91]: Потрібно дві редакції Статуту:
1) Зі діючою назвою для реєстрації виходу зі складу засновників;
2) З новою назвою для перейменування юридичної особи.

2025
м. Васильків

Загальні положення

Освітня програма КЗ КОР «Васильківська спеціальна школа» для дітей з тяжкими порушеннями мовлення розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Закону України «Про повну загальну середню освіту», з метою забезпечення реалізації Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 №688), поетапного впровадження Державного стандарту базової середньої освіти (у 2025/2026 навчальному році у 8 класах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, реалізації Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти (у 9 - 10 класах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392. Освітня програма розроблена на основі Типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 26.07.2018 №814, Типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.06.2018 № 627, Типової освітньої програми, для 5-10(11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2021 року №1317 (зі змінами, наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2022 №769).

Освітня програма спеціальної школи спрямована на реалізацію мети повної загальної середньої освіти, а також належної організації освітнього та корекційно-розвиткового процесів в спеціальному закладі загальної середньої освіти.

Освітня програма спеціальної школи є сукупністю взаємозв'язаних освітніх програм і відповідних їм освітніх технологій, що визначають зміст освіти дітей з тяжкими порушеннями мовлення та спрямовані на досягнення

здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених державними стандартами освіти.

Освітня програма розроблена на 5 років. Окремі розділи програми, такі як «Призначення школи та засіб його реалізації», «Модель випускника», актуальні аж до зміни призначення школи (наприклад, у зв'язку зі зміною її статусу, зміною соціального замовлення, реалізацією визначеного етапу програми розвитку закладу тощо). Розділи «Цілі та задачі освітнього процесу», «Особливості організації освітнього процесу та застосування технологій» можуть корегуватися в міру необхідності. Розділ «Навчальний план школи та його обґрунтування» буде оновлюватися щорічно. По мірі включення в освітній процес нових програм і підручників вноситимуться корективи до розділу «Програмно-методичне забезпечення освітньої програми».

Освітня програма окреслює підходи до планування й організації спеціальною школою єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених державними стандартами початкової та базової загальної середньої освіти.

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, а також логічної послідовності їх вивчення, які подані в рамках навчальних планів;
- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм (пропонований зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН);
- перелік модельних навчальних програм;
- перелік комплектів навчальних програм для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (розділ 8), які мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» та розміщені на офіційному веб-сайті МОН;

- перелік програм з корекційно-розвиткової роботи (розділ 8), які мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» та розміщені на офіційному веб-сайті МОН;

- форми організації освітнього процесу;
- опис інструментарію оцінювання.

Під час розроблення Освітньої програми враховано гарантовані державою права щодо академічної, організаційної, фінансової та кадрової автономії закладів освіти, а також права педагогічних працівників на академічну свободу

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття освіти у спеціальній школі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

До спеціальної школи зараховуються особи з тяжкими порушеннями мовлення зі збереженим слухом та первинно збереженим інтелектом, які мають тяжкі системні мовленнєві порушення (алалія, дизартрія, ринолалія, афазія, заїкуватість, загальне недорозвинення мовлення I та II рівня).

Діти із складними порушеннями розвитку (діти з тяжкими порушеннями мовлення в поєднанні з розладами аутистичного спектру, ДЦП, іншими) відповідно до Статуту спеціальної школи можуть навчатися в окремих класах спеціальної школи за умови, що одне з наявних порушень – порушення мовлення.

Зарахування учнів (вихованців) до спецшколи, переведення до іншого закладу освіти та відрахування здійснюється відповідно до Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, їхнього відрахування, переведення до іншого закладу освіти, затвердженого наказом МОН від 01.08.2018 р. №831. Зарахування до спеціальної школи здійснюється відповідно до наказу керівника, що видається на підставі заяви про зарахування одного з батьків дитини або її законних представників чи повнолітньої особи, поданої особисто, висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, інших документів передбачених Порядком.

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Навчання за освітньою програмою базової середньої освіти можуть розпочинати учні, які на момент зарахування (переведення) до спеціального закладу загальної середньої освіти, досяг результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, Типовій освітній програмі початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів з тяжкими порушеннями мовлення, що підтверджено відповідним документом.

У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів та/або державної підсумкової атестації за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання впродовж першого семестру навчального року.

Для проведення оцінювання наказом директора спеціальної школи створюється комісія, затверджується її склад (голова та члени комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів.

Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складається за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 12 січня 2016 року № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 року № 995), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 року за № 184/28314.

Розділ 1

Призначення спеціальної школи та засіб його реалізації

КЗ КОР «Васильківська спеціальна школа» – спеціальний заклад загальної середньої освіти для дітей з тяжкими порушеннями мовлення, який забезпечує здобуття освіти певного рівня учнями (вихованцями) відповідно до державних стандартів загальної середньої освіти.

Освітній процес у спеціальній школі спрямовується на розвиток особистості учня (вихованця) шляхом формування та застосування його компетентностей та має корекційну спрямованість. Шляхом індивідуального та диференційованого підходів освітній процес забезпечує корекцію порушень розвитку дітей, засвоєння освітньої програми, розвиток природних здібностей і обдарувань та подальшу соціалізацію учнів.

У своїй діяльності спеціальна школа керується Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», іншими актами законодавства в галузі освіти, Положенням про спеціальну школу та власним Статутом.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про освіту» принципами освітньої діяльності ЗЗСО є: людиноцентризм; верховенство права; забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності; рівні можливості для всіх; забезпечення рівного доступу до освіти без дискримінації за будь-якими ознаками, у тому числі за ознакою інвалідності; розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами; забезпечення універсального дизайну та розумного пристосування; науковий характер освіти; різноманітність освіти; цілісність і наступність системи освіти; прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень; відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством; інституційне відокремлення функцій контролю (нагляду) та функцій забезпечення діяльності закладів освіти; інтеграція з ринком праці; нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності; академічна доброчесність; академічна свобода; фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом;

гуманізм; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій; формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками; формування громадянської культури та культури демократії; формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля; невтручання політичних партій в освітній процес; невтручання релігійних організацій в освітній процес (крім випадків, визначених цим Законом); різнобічність та збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань; державно-громадське управління; державно-громадське партнерство; державно-приватне партнерство; сприяння навчанню впродовж життя; інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір; нетерпимість до проявів корупції та хабарництва; доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою.

Відповідно до Закону України «Про освіту» метою освітньої діяльності спеціальної школи є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Досягнення цієї мети забезпечується через формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Головними завданнями спеціальної школи є:

- 1) забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами, зумовленими стійкими фізичними, психічними порушеннями, на здобуття

загальної середньої освіти з урахуванням особливостей їх психофізичного розвитку;

2) забезпечення в освітньому процесі системного психолого-педагогічного супроводження, передбаченого індивідуальною програмою розвитку учнів (вихованців);

3) сприяння всебічному розвитку учнів (вихованців), розвиток природних здібностей і обдарувань, творчого та критичного мислення учнів (вихованців), здійснення їх допрофесійної підготовки та соціалізації;

4) сприяння засвоєнню учнями (вихованцями) норм етики та загальнолюдської моралі, міжособистісного спілкування, основ гігієни та здорового способу життя, початкових трудових умінь і навичок;

5) сприяння набуттю ключових компетентностей учнями (вихованцями);

6) запровадження педагогіки партнерства, надання консультацій батькам або іншим законним представникам учня (вихованця) з метою забезпечення їх активної участі в освітньому процесі.

Мовою освітнього процесу в спеціальній школі є державна мова.

Відповідно до Статуту спеціальної школи заклад освіти здійснює освітній процес на двох рівнях освіти:

- початкова освіта – 1-4 класи;

- базова середня освіта – 5-10 класи.

За наявності достатнього контингенту учнів з однорідними порушеннями мовлення (алалія, афазія, заїкуватість тощо) створюються окремі класи з обов'язковим обліком мовленнєвого рівня кожного учня.

Для спеціальних класів для дітей з розладами аутистичного спектру навчання організовується за адаптованими навчальними програмами спеціальної школи для дітей з порушенням комунікації та соціальної взаємодії відповідно до рекомендацій ІРЦ та індивідуальної програми розвитку дитини.

У відповідності до чинного законодавства початкова школа забезпечує здобуття початкової освіти за підручниками та програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України до використання закладам загальної

середньої освіти, навчальними та корекційно-розвитковими програмами для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (1-4 класи, тривалість навчання 4 роки).

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості.

Освітня програма базової середньої освіти базується та є спадкоємною освітньої програми початкової освіти та спрямована на досягнення прогнозованого результату освітньої діяльності закладу через особистісно зорієнтований підхід до навчання, що забезпечує розвиток академічних, соціокультурних, соціально-психологічних та інших здібностей здобувачів освіти, передбачає оволодіння ними сукупністю компетентностей, які визначені державним стандартом базової середньої освіти.

Система базової середньої освіти функціонує з метою забезпечення:

а) всебічного розвитку, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, власної країни, довкілля, стати корисним членом суспільства;

б) формування в учнів компетентностей, визначених Законом України «Про освіту» та державними стандартами загальної середньої освіти; забезпечує здобуття базової середньої освіти, адаптацію в соціумі та професійну орієнтацію.

Освітній процес у спеціальній школі здійснюється з урахуванням особливостей психічного та фізичного розвитку учнів (вихованців) за змістом, формами і методами їх навчання, а також режиму дня, що забезпечує

системність освітньої, корекційно-розвиткової роботи, реабілітаційних заходів.

У спеціальній школі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення особлива увага приділяється лікувально-профілактичній і корекційно-розвитковій роботі, спрямованій на подолання порушень мовленнєвої системи та ускладнень, які їх супроводжують (порушення усного та писемного мовлення, вторинна затримка психічного розвитку, розлади емоційно-вольової сфери, соматична ослабленість тощо).

Спеціальна школа забезпечує постійну наскрізну корекційно-розвиткову роботу впродовж усього освітнього процесу та позаурочної діяльності з метою реабілітації порушення та запобігання розвитку складної структури порушення. В школі проводиться корекційно-розвиткова робота з корекції мовлення, корекції розвитку, лікувальної фізкультури, логоритміки (ритміки) з метою корекції первинних і вторинних порушень розвитку, створення сприятливих умов для здобуття базової загальної освіти. Корекційні заняття, індивідуальні або групові, проводяться з урахуванням особливостей розвитку учнів (вихованців) педагогами, які мають відповідну педагогічну освіту.

Лікувально-профілактичні заходи в закладі передбачають профілактику соматичних захворювань, підтримання належного рівня психічної активності, працездатності, контроль за фізичним розвитком дітей. Комплексне відновлювальне лікування в спеціальній школі проводиться відповідно до індивідуальних програм реабілітації дитини з інвалідністю. Лікувально-профілактична робота передбачає консультації з медичними фахівцями щодо усунення відхилень у анатомічній будові мовленнєвого апарату з подальшим можливим консервативним втручанням, подальшу реабілітацію, підбір засобів корекції (брекети, пластини, підрізання), масаж, фізіотерапію.

Спеціальна школа може забезпечувати індивідуальну освітню траєкторію учня шляхом розробки педагогічними працівниками та затвердження педагогічною радою закладу індивідуального навчального плану, за умови наявності необхідних для цього ресурсів, на підставі письмової заяви одного з

батьків (інших законних представників або учня, у разі досягнення повноліття), в якій, зокрема, повинні бути обґрунтовані причини та сформульовані пропозиції щодо особливостей засвоєння освітньої програми закладу (її окремих освітніх компонентів).

У разі відвідування учнем (вихованцем) реабілітаційної установи індивідуальна освітня траєкторія узгоджується з індивідуальним планом реабілітації в такій установі.

Індивідуальний навчальний план забезпечує засвоєння учнем (вихованцем) відповідної освітньої програми спеціальної школи із збереженням корекційно-розвиткового складника та передбачає його участь в усіх (можливих для такого учня (вихованця) заходах підсумкового оцінювання.

Розділ 2

Опис «моделі» випускника початкової та базової середньої школи

За умовами Нової української школи модель випускника має включати наступні складові, які характеризуються широким спектром впливів особистості:

1. Випускник має залишити школу професійно визначеним.
2. Повинен уміти методично грамотно, самостійно працювати.
3. Має прагнути до самоосвіти та вдосконалення.
4. Має брати активну участь у суспільно-культурному житті країни.
5. Має бути свідомим громадянином, готовим відповідати за свої вчинки.
6. Повинен свідомо ставитися до свого здоров'я та довкілля.

Випускник Нової української школи має мислити креативно, використовуючи увесь свій творчий потенціал, має бути компетентний у ставленні до життя: мати потреби в самопізнанні, саморозумінні, самореалізації та інтелектуальній культурі.

Випускник початкової школи – здобувач освіти, який:

- володіє усіма основними ключовими компетентностями учнів: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами;

математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; уміння навчатися впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність;

- освоїв загальноосвітні програми з предметів шкільного навчального плану відповідно визначених освітніх галузей, а саме: мовно-літературної (українська мова та література, іншомовна освіта), математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної, які є основою для його подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти;

- володіє первинними навичками, необхідними у повсякденному житті, формулює й висловлює свою точку зору та виявляє повагу до поглядів інших;

- дотримується правил і норм толерантної поведінки, усвідомлює мотиви поведінки в різних життєвих ситуаціях, уміє безконфліктно співіснувати в колективі, контролювати свою поведінку, оцінювати власне становище;

- проявляє самостійність у навчальній діяльності, володіє основними засобами самоконтролю, вміє переносити набуті знання в нестандартну ситуацію для розв'язання проблем;

- уміє працювати в сучасних інформаційних системах;

- володіє системою знань про основні правила безпечної життєдіяльності, бережливо ставиться до свого здоров'я, володіє гігієнічними навичками, добре обізнаний з наслідками шкідливих звичок, прагне до фізичного розвитку, дотримується режиму дня;

- уміє приймати рішення, робити вибір.

Випускник школи, який засвоїв рівень базової середньої освіти – особистість, яка:

- на рівні вимог державних освітніх стандартів засвоїла загальноосвітні програми з усіх предметів шкільного навчального плану;

- оволоділа сукупністю компетентностей, які визначені державним стандартом базової середньої освіти, використовує знання як інструмент рішення життєвих проблем;

- опанувала систему розумових навичок (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікацію, визначення головного);

- володіє основами комп'ютерної грамотності;

- знає свої громадянські права і вміє їх реалізувати, поважає права і свободи інших людей

- оцінює свою діяльність з погляду моральності та етичних цінностей;

- має високий рівень громадянськості, здатність до осмислення життєвих цінностей;

- має сформовану комунікативну компетентність, дотримується правил культури поведінки і спілкування;

- веде здоровий спосіб життя;

- готова до форм і методів навчання, використовуваних у закладах повної загальної або професійної освіти;

- приймає рішення й несе за них відповідальність;

- здатна до свідомого професійного самовизначення згідно зі своїми особистісними можливостями, здібностями та інтересами;

- здатна до саморозвитку та самореалізації.

Розділ 3

Цілі та задачі освітнього процесу спеціальної школи

Враховуючи призначення і місце спеціальної школи в освітньому просторі регіону, заклад освіти працює над досягненням таких цілей:

- забезпечити засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту освіти на рівні вимог Державних освітніх стандартів;

- гарантувати наступність освітніх програм усіх рівнів;

- забезпечити всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних

психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості;

- формування ключових компетентностей визначених Законом України «Про освіту» та державними стандартами початкової та базової середньої освіти;

- у процесі навчання та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами, створення основи для адаптації учнів з тяжкими порушеннями мовлення до життя в суспільстві, цивілізованій взаємодії з іншими людьми та природою.

Задачі освітнього процесу спеціальної школи:

- організувати корекційно-розвиткову роботу – здійснення комплексу заходів із системного психолого-педагогічного супроводження дітей з тяжкими порушеннями мовлення у процесі навчання та виховання;

- розвиток мовлення учнів на основі індивідуалізації та диференціації освітнього процесу;

- забезпечити корекцію порушень мовлення учнів шляхом організації занять корекції мовлення, логоритміки (ритміки), корекції розвитку, лікувальної фізкультури з метою корекції первинних і вторинних порушень розвитку, створення сприятливих умов для здобуття певного рівня загальної освіти;

- формувати позитивну мотивацію до навчальної діяльності;

- забезпечити соціально-педагогічні відносини, що зберігають фізичне, психічне та соціальне здоров'я учнів.

- забезпечити індивідуальну освітню траєкторію учня шляхом розробки педагогічними працівниками та затвердження педагогічною радою закладу індивідуального навчального плану (за необхідністю);

- забезпечити розвиток пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, мовлення, особистості дитини шляхом організації виховної роботи, в тому числі роботи вихованців в гуртках, в позаурочний час;

- забезпечити лікувально-профілактичні заходи, які передбачають профілактику соматичних захворювань, підтримання належного рівня психічної активності, працездатності, контроль за фізичним розвитком дітей;
- запровадження педагогіки партнерства, надання консультативно-методичної допомоги батькам (іншим законним представникам) з метою забезпечення їх активної участі в освітньому процесі, корекційно-розвитковій роботі;
- профілактика вторинних відхилень у психофізичному розвитку дитини.

Розділ 4

Навчальний план та його обґрунтування

Основним документом, що регулює освітній процес у спеціальній школі, є робочий навчальний план, складений відповідно до Типових навчальних планів Типових освітніх програм для спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами, розроблених та затверджених відповідними наказами Міністерства освіти і науки України. Зміст робочого навчального плану є механізмом реалізації змісту освіти та одним із засобів формування «моделі» випускника кожного ступеня навчання.

Навчальний план школи визначає зміст і структуру початкової та базової загальної середньої освіти дітей з тяжкими порушеннями мовлення за допомогою інваріантної і варіативної складових, якими встановлюється погодинне співвідношення між освітніми галузями; гранично допустиме тижневе навантаження на учнів; загальнотижнева кількість годин за освітніми галузями, навчальними предметами та загальнотижнева кількість годин для проведення корекційно-розвиткових занять.

Навчальний план КЗ КОР «Васильківська спеціальна школа» для дітей з тяжкими порушеннями мовлення на 2025/2026 навчальний рік складено відповідно до освітньої програми закладу освіти, схваленої педагогічною радою КЗ КОР «Васильківська спеціальна школа» (протокол від 28.08.2025 № 1), з урахуванням рекомендацій листа Міністерства освіти і науки України від 26.08.25 р. № 1/17666-25 «Про організацію освітнього процесу осіб з

особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році». Навчальний план передбачає реалізацію освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через навчальні предмети. Навчальний план містить інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну, в якій передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, групові заняття та консультації.

В навчальному плані для 1-4-х класів (додаток 1 до навчального плану) на підставі типового навчального плану здійснена часткова інтеграція різних освітніх галузей. У процесі інтеграції кількість навчальних годин, передбачених на вивчення кожної освітньої галузі, перерозподіляється таким чином, що їх сумарне значення не зменшується. В навчальному плані закладу освіти «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Природнича» освітні галузі представлені інтегрованим курсом «Я досліджую світ». Зазначені освітні галузі реалізуються в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, тижнів, в процесі проєктної діяльності) за активного використання міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Таким чином, для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Учні 5-8-х класів (додаток 2 до навчального плану) здобувають освіту за Державним стандартом базової середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, в якому визначені 9 освітніх галузей: «Мовно-літературна», «Математична», «Природнича», «Технологічна», «Інформатична», «Соціальна і здоров'язбережувальна», «Громадянська та історична», «Мистецька», «Фізична культура». Навчальний план для 5-8 класів визначає кількість навчальних годин на вивчення навчальних предметів кожної з освітніх галузей відповідно до Типового навчального плану Типової освітньої програми, для 5-10 (11) класів

спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 07 грудня 2021 року №1317 (зі змінами, наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2022 №769). Навчальні предмети вивчаються за навчальними програмами, затвердженими педагогічною радою, складеними за модельними навчальними програмами (розділ 10).

До навчального плану освітньої програми спеціальної школи включені інтегровані курси «Пізнаємо природу» та «Здоров'я, безпека та добробут». Предмети та інтегровані курси з навчальним навантаженням 0,5 годин на тиждень вивчаються через тиждень.

Державний стандарт базової середньої освіти 8-10 класи (*додаток 3 до навчального плану*) складається з семи освітніх галузей «Мови і літератури», «Математики», «Природознавство», «Суспільствознавство», «Мистецтво», «Технології», «Здоров'я і фізична культура». Освітня галузь «Мови і літератури» в навчальному плані реалізується через навчальні предмети «Українська мова», «Українська література», «Англійська мова», «Зарубіжна література».

Освітня галузь «Математика» реалізується через навчальні предмети «Геометрія» та «Алгебра»; освітня галузь «Природознавство» реалізується через навчальні предмети: «Біологія», «Географія», «Фізика».

Освітня галузь «Суспільствознавство» реалізується через навчальні предмети: «Історія України», «Всесвітня історія», «Основи правознавства» (9-10 класи).

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується через навчальний предмет «Мистецтво».

Освітня галузь «Технології» реалізується через навчальні предмети «Трудове навчання» та «Інформатика».

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Основи здоров'я» та «Фізична культура». Збереження здоров'я дітей належить до одного з головних завдань школи. Тому формування

навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів «Фізична культура» та «Основи здоров'я», а інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових навчальних планів.

Повноцінність початкової та базової середньої освіти дітей з тяжкими порушеннями мовлення забезпечується через реалізацію інваріантної, варіативної частин навчального плану та корекційно-розвиткових занять.

Інваріантна складова передбачає проведення корекційно-розвиткової роботи. Напрями такої роботи та відповідне її змістове наповнення визначаються з урахуванням особливостей психофізичного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Основні напрями корекційної роботи в початковій школі реалізуються через курси «Корекція мовлення», «Корекція розвитку», «Логоритміка», «Лікувальна фізкультура». В базовій середній школі передбачені корекційно-розвиткові заняття з «Корекції мовлення», «Логоритміки», «Лікувальної фізкультури». Корекційно-розвиткові заняття проводять: вчителі-логопеди, вчитель фізичної культури, вчитель музичного мистецтва. Вони проводяться у другу половину дня за окремим розкладом. Кожна освітня галузь також передбачає обов'язкову корекційно-розвиткову роботу.

Години корекційно-розвиткових занять сплановано відповідно до Типових навчальних планів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Години корекційно-розвиткових занять та фізичної культури навчального плану не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Варіативна складова навчального плану формується закладом освіти з урахуванням індивідуальних освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами і використовується на підсилення інваріантної складової. Варіативність змісту освіти забезпечується також шляхом запровадження резервного часу в освітній програмі закладу загальної середньої освіти, що

сприяє, зокрема, задоволенню освітніх потреб здобувачів освіти, вирівнюванню їх досягнень, розвитку наскрізних умінь.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень для 1-10 класів окреслено у навчальному плані *(додається)*.

Розподіл годин на вивчення тієї чи іншої теми навчальної програми здійснюється вчителем самостійно. Розподіл годин фіксується у календарному плані учителя. Вчитель зазначає проведені уроки у частині класного журналу, відведеного для предмета, на підсилення якого використано зазначені години.

Години з фізичної культури у 9-10 класах враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів (наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.02.2013 № 114, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14 березня 2013 р. за № 410/22942 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів»).

При визначенні гранично допустимого навантаження здобувачів освіти ураховані санітарно-гігієнічні норми та нормативну тривалість уроків: у 1-их класах – 35 хвилин, у 2-4-их класах – 40 хвилин, 5-10 класах – 45 хвилин, визначених Державними санітарними нормами та правилами, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20.02.2013 № 144, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 14 березня 2013 р. за №410/22942 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів»).

Навчальні плани зорієнтовані на роботу школи за 5-денним навчальними тижнем.

Розділ 5

Особливості організації освітнього процесу спеціальної школи та застосовуваних у ньому педагогічних технологій

Організація освітньої діяльності в КЗ КОР «Васильківська спеціальна школа» у 2025/2026 навчальному році здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»); Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018, постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 року № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, листів Міністерства освіти і науки України від 22.08.25 № 1/17526-25 «Про організацію 2025/2026 навчального року в закладах загальної середньої освіти» від 26.08.25 р. № 1/17666-25 «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році»

Освітній процес сплановано з урахуванням Концепції Нової української школи для початкової освіти та учнів 5-8 класів за такими принципами: дитиноцентрованості і природовідповідності, узгодження цілей предмета (курсу) з очікуваними результатами і змістом; доступності і науковості змісту та практичної спрямованості результатів; наступності і перспективності змісту для розвитку дитини; логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; взаємопов'язаного формування в кожній освітній галузі ключових і предметних компетентностей; можливостей реалізації вчителем змісту освіти через предмети або інтегровані курси; можливостей адаптації змісту програми до індивідуальних особливостей дітей

(інтелектуальних, фізичних, пізнавальних); творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання. Окремо акцентовано увагу на упровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти.

Освітній процес передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених державними стандартами. Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Враховуючи інтегрований характер кожної компетентності, в освітньому процесі передбачається систематичне використання внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та перенесенню умінь у нові ситуації, є передумовою використання інтегрованих курсів та інтегрованих уроків.

Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях. Наскрізні лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через: організацію освітнього середовища (зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання); окремі предмети; роботу в проектах; позакласну навчальну роботу і роботу гуртків.

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише

показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості перевіряти його на практиці й встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

Державним стандартом початкової освіти (2018) визначено, що початкова освіта має два цикли навчання, що враховують вікові особливості розвитку та потреби дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти. Так виділено два цикли навчання: перший – адаптаційно-ігровий (1-2 класи); другий – основний (3-4 класи).

Метою першого циклу навчання, відповідно до його назви, буде природне входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища.

Особливості цього циклу наступні:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання визначаються відповідно до (із урахуванням) індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал може бути інтегрований в змісті споріднених предметів або вводиться до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань обмежено; навчання організоване через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель має свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;
- запроваджено описове формувальне оцінювання, традиційних оцінок немає; найважливіше завдання вчителя – підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

Метою другого циклу є здійснення навчального процесу з концентрацією педагогічної уваги на формуванні в учнів відповідальності і самостійності; підготовка до успішного навчання в базовій школі.

Його суттєвими ознаками є:

- використання у процесі навчання методів, які вчать здійснювати самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня;

- запроваджується предметне навчання;
- частина предметів передбачає оцінювання.

Зміст освіти представлено в дев'яти освітніх галузях: мовно-літературній, математичній, природничій, технологічній, інформатичній, соціальній і здоров'язбережувальній, фізкультурній, громадянській та історичній, мистецькій. Кожна галузь описана через загальні результати навчання та обов'язкові результати навчання здобувачів освіти. Загальні результати навчання представлені описом складників ключових і предметних компетентностей, якими має володіти випускник закладів середньої освіти, та окреслюють кінцевий результат для побудови освітньої траєкторії здобувачів загальної середньої освіти. Обов'язкові результати навчання показують, які складники ключових і предметних компетентностей мають бути сформованими у здобувачів освіти на кінець кожного циклу навчання.

Домашні та самостійні завдання у першому циклі початкової школи не задаються. Письмові домашні завдання у другому циклі початкової школи не обов'язкові. Вони можуть задаватися учням з урахуванням типологічних та індивідуальних особливостей їх психофізичного розвитку, мати творчий, практичний характер.

Державним стандартом базової середньої освіти (2020 рік) визначено два цикли навчання: адаптаційний (5-6 класи) та цикл базового предметного навчання (7-10 класи). Відповідно у 2025/2026 навчальному році учні 5-6 класів навчаються з урахуванням адаптаційного циклу, який дає змогу врахувати вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів (вихованців), а також забезпечить успішну адаптацію та просування індивідуальними освітніми траєкторіями здобувачів освіти в нових умовах освітнього простору.

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб.

У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти. Освітній процес може здійснюватися очно, дистанційно, або у змішаному режимі, що поєднує очну та дистанційну форми. Таке поєднання можливе, зокрема, для різного виду занять (практичні, лабораторні заняття проводяться очно, лекційні – дистанційно). Змішана форма можлива для різних груп одного класу: частина учнів класу навчаються очно, інша – дистанційно в асинхронному режимі, з можливістю надання учням підтримки шляхом проведення консультацій в синхронному режимі. Також можлива організація навчання з окремих предметів з допомогою дистанційних засобів навчання та організація дистанційного навчання для окремих учнів (за заявою батьків та рішенням педагогічної ради), зокрема тих, що тимчасово знаходяться за межами України.

Заклад освіти може організовувати освітній процес із використанням технологій дистанційного навчання за допомогою технічних засобів комунікації, доступних для учасників освітнього процесу. При цьому обсяг навчального часу, що забезпечується в синхронному режимі, визначається педагогічним працівником і може бути менше обсягу, зазначеного в пункті 7 розділу I Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти.

За потреби заклад освіти може організувати індивідуальні форми здобуття освіти (зокрема екстернатну, сімейну (домашню), реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію учня (за індивідуальним навчальним планом, за наявності фінансування).

Форма організації освітнього процесу залежить від безпекової ситуації в населеному пункті і визначається рішенням військово-цивільних адміністрацій. Рішення приймається за участі батьків. Якщо батьки не

погоджуються з очною формою навчання, вони можуть обрати дистанційну форму або індивідуальний графік навчання, або перевести дитину на сімейну, екстернатну форму навчання. Форма організації освітнього процесу може змінюватися впродовж навчального року в залежності від безпекової ситуації у населеному пункті.

Запровадження та організація освітнього процесу в певному режимі, у тому числі у разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших сигналів оповіщення, здійснюється відповідно до листа МОН від 22.08.2025 № 1/17526-25 «Про організацію 2025/2026 навчального року в закладах загальної середньої освіти».

Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану (за потреби), що розробляється педагогічними працівниками у взаємодії з учнем та/або його батьками, схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується батьками.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо).

Педагоги вільні у виборі шляхів навчання, виховання і розвитку школярів, у створенні освітнього простору та навчального забезпечення освітнього процесу. Чинні вимоги до його якості доповнюються показниками, що відповідають пріоритетам нового Державного стандарту і передбачають:

реалізацію ідеї інтеграції; дослідницький підхід до формування умінь; конструювання знань, а не їх відтворення; організацію пошуку інформації з різних джерел; розвиток критичного мислення, творчості тощо.

1-4-ті класи працюють за підручниками, що за результатами конкурсного відбору отримали гриф «Рекомендовано для використання в закладах загальної середньої освіти». Використання навчальних посібників, зошитів з друкованою основою, що доповнюють зміст підручників, утворюють разом з ними навчальні комплекти, є не обов'язковим і може мати місце в освітньому процесі лише за умови дидактичної доцільності навчальних видань для реалізації нових підходів у роботі з учнями, дотримання вимог щодо уникнення перевантаження учнів та добровільної згоди усіх батьків учнів класу на фінансове забезпечення.

У 1-4-х класах викладається інтегрований курс «Я досліджую світ». Вчителі самостійно обирають й формують інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирають дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення в дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Педагогічна стратегія збагачується мультисенсорним підходом, що зумовлює дослідницьку поведінку учнів, сприйняття ними властивостей і якостей предметів, явищ природного та соціального оточення, спрямовуються у сферу пошукової діяльності.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як-от: дослідження-розпізнавання (Що це?

Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить); дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?); дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв'язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов'язано?), здогадка, висновок-узагальнення.

Гра – основний вид діяльності школяра початкової школи. Учителі початкових класів застосовують різноманітні ігрові завдання: ситуативні, змагальні, ритмомузичні та художні, усвідомлюючи їхній потенціал у навчанні. Використовуючи гру на уроці, вчитель досягає визначеного дидактичного результату. Для ефективного навчання учнів і для розвитку різноманітних здібностей дитини різноманітними дидактичними та ігровими засобами враховуються потреби учнів з різними стилями сприйняття: аудіалів, вербалів, візуалів та кінестетиків. Тому вчитель використовує різноманітні навчальні стратегії та стилі навчання, що допомагають кожному учневі усвідомити свій потенціал і проявити себе.

Навчання через прямий досвід є результативним підходом для навчання учнів початкової школи, адже діти в цьому віці не розуміють абстракції. Цей підхід передбачає, що дитина має фактично зробити або зобразити об'єкт або явище, що вивчається за допомогою зображувальних або конструктивних засобів.

З метою створення умов для проєктної діяльності учнів, здійснення спостережень, досліджень, виконання практико орієнтованих завдань протягом навчального року виділено час на проведення навчально-пізнавальної практики, екскурсій.

Навчання в спеціальній школі проводиться за п'ятиденним робочим тижнем, вихідні дні – субота і неділя.

Відповідно до Закону України, «Про освіту» тривалість уроку в 1-х класах становить 35 хв., в 2-4 класах – 40 хв., в 5-10-х – 45 хв. Тривалість перерв, під час яких не відбувається харчування школярів – 10 хв., велика перерва – 30 хв.

В спеціальній школі працюють групи подовженого дня та функціонує Пансіон відповідно до внутрішнього положення, в якому за заявами батьків перебувають діти (з ночівлею).

Відповідно до Закону України «Про освіту» навчальний рік розпочинається 1 вересня святом – День знань.

Структуру навчального року, графік шкільних канікул визначає спеціальна школа відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України.

Тривалість канікул протягом навчального року становить не менше ніж 30 календарних днів.

Крім різних форм обов'язкових навчальних та корекційно-розвиткових занять, у закладі проводяться індивідуальні, групові та інші позакласні заняття та заходи, що передбачені окремим розкладом і спрямовані на задоволення освітніх інтересів учнів та на розвиток їх творчих здібностей, нахилів і обдарувань.

Зарахування учнів (вихованців) до спеціальної школи, переведення до іншого закладу освіти та відрахування здійснюються у Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів загальної середньої освіти, їх відрахування, переведення до іншого закладу освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08 2018 № 831.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу МОН України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні

окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами). За рішенням Обласної ради класи можуть ділитися на групи і при меншій наповнюваності від нормативної, а також при вивченні інших предметів за рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів. Відповідно листа МОН України від 18.05.2018 №1/9-322 у 1-2-х класах «Поділ класів на групи має здійснюватися незалежно від того, як розподілений між окремими й інтегрованими предметами час, відведений на відповідні освітні галузі», можливість інтеграції яких передбачена Державним стандартом початкової освіти, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87.

Трудове навчання у спеціальній школі передбачає систему заходів, спрямованих на відновлення, компенсацію порушених функцій, оволодіння вихованцями трудовими вміннями і навичками, що є основою для подальшої професійної підготовки. Трудове навчання здійснюється диференційовано з урахуванням психофізичних, індивідуальних особливостей та можливостей учня і може здійснюватися у формі професійного навчання.

При проведенні уроків з трудового навчання для підсилення індивідуальної роботи з учнями запроваджується поділ класів на групи.

Навчальні екскурсії та навчальна практика учнів організовуються відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 06.02.2008 р. № 1/9-61 «Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів» та проводяться протягом навчального року (по можливості, за відсутності вимушеного переривання освітнього процесу в умовах воєнного стану та (або) загострення епідеміологічної ситуації).

Порядок переведення і випуск учнів спеціальної школи визначаються відповідно до чинного законодавства. Випускникам видається свідоцтво про базову загальну середню освіту.

Розділ 6

Корекційно-розвиткова робота та психолого-педагогічний супровід

У спеціальній школі забезпечується психолого-педагогічний супровід, надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) учням (вихованцям) з тяжкими порушеннями мовлення.

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомога) надаються в рамках корекційно-розвиткового складника навчального плану з урахуванням індивідуальних програм розвитку учнів (вихованців) в індивідуальній або груповій формі у вигляді занять.

Корекційно-розвиткова робота спрямована на:

- розвиток та корекцію мовлення, пізнавальної діяльності, психофізичний, соціально-комунікативний розвиток дітей з особливими освітніми потребами, формування в них навичок просторового, соціально-побутового орієнтування тощо;
- розвиток навичок саморегуляції та саморозвитку дітей шляхом взаємодії з навколишнім природним середовищем з урахуванням наявних знань, умінь і навичок комунікативної діяльності і творчості;
- формування компенсаційних способів діяльності як важливої умови підготовки дітей з особливими освітніми потребами до навчання у закладах загальної середньої освіти;
- створення умов для соціальної реабілітації та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами, розвиток їх самостійності та життєво важливих компетенцій.

Мета корекційно-розвиткових занять для дітей з тяжкими порушеннями мовлення: компенсація порушень мовленнєвого розвитку та створення умов для формування навичок вільної комунікації, що сприятиме включенню дітей з тяжкими порушеннями мовлення до суспільного життя.

Основними завданнями корекційно-розвиткових занять є:

- визначення порушень мовленнєвого розвитку та механізмів їх виникнення;

- подолання мовленнєвих порушень з урахуванням механізмів їх виникнення та з опорою на найбільш збережені компоненти мовленнєвої та пізнавальної діяльності;

- попередження появи вторинних порушень мовленнєвого (дисграфії, дизорфографії та дислексії) та пізнавального розвитку;

- формування здатності здійснювати комунікацію в різних сферах спілкування з урахуванням мотивації, мети та соціальних норм поведінки.

Основні напрями корекційно-розвиткової роботи: корекція мовлення, корекція розвитку, логоритміка (ритміка), лікувальна фізкультура. Корекційні заняття проводяться учителем з урахуванням психофізичних особливостей розвитку учнів.

З метою проведення корекції порушень у фізичному та (або) психічному розвитку учнів, їхньої соціальної адаптації корекційно-розвиткові заняття проводяться у другу половину дня за окремим розкладом.

Для проведення занять у груповій формі створюються класні або міжкласні групи. У групі не менше трьох та не більше шести осіб. Під час формування таких груп враховується індивідуальна програма розвитку учнів.

Проведення занять в індивідуальній формі здійснюється відповідно до індивідуальних програм розвитку учнів (вихованців).

У спеціальній школі проводяться заняття з: лікувальної фізкультури; логоритміки; корекції та розвитку мовлення (формування вимови і системи мовлення вцілому); корекції розвитку; психологічної корекції (практичним психологом). Під час корекції та розвитку психофізичних функцій використовуються елементи кінезіотерапії, арт-терапії (ізо-, драмо-, казко-, музико-, кіно-, піско-, ігро-, мульт-, кольоро-, пластилінової, танцювальної терапії, психогімнастики), працетерапії, ароматерапії, Монтессорі-терапії) тощо.

Розділ 7

Виховна робота та позаурочна діяльність

Відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України виховання є невід’ємною складовою освітнього процесу, є наскрізним процесом, що охоплює усі сфери шкільного життя і має ґрунтуватися на цінностях. У спеціальній школі спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу створюється безпечне освітнє середовище, єдність навчання, виховання і розвитку учнів.

Виховання здійснюється педагогічними працівниками, у тому числі вихователями, відповідно до освітньої програми, програми виховної роботи (додається), річного плану роботи, режиму роботи спеціальної школи та спрямовується на формування компетентностей, необхідних для успішної соціалізації учнів (вихованців).

Мета виховного процесу спрямована на формування в учнів (вихованців):

- високої патріотичної свідомості, поваги до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- почуття вірності, любові до Батьківщини;
- усвідомлення верховенства права, поваги до прав людини;
- турботу про благо свого народу, активну громадянську позицію;
- готовності до природоохоронної діяльності;
- толерантного ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- готовності захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Реалізація мети виховної роботи відбувається через основні напрями виховання (змістовні лінії):

- громадське;
- розумове;
- моральне;
- екологічне;

- статеве;
- правове;
- трудове;
- естетичне;
- фізичне.

Реалізація цих напрямів сприяє формуванню відповідних життєвих компетентностей учнів:

- особисті життєтворчі компетентності;
- суспільно-громадянські компетентності;
- професійно-трудова компетентності;
- здоров'язберігаючі компетентності;
- еколого-валеологічні компетентності;
- естетично-духовні компетентності;
- комунікативно-інформаційні компетентності.

Виховна робота передбачає залучення учнів до різноманітних видів діяльності: проєктної, творчої, пізнавальної, дослідницько-пошукової, організаторської, трудової, фізкультурно-оздоровчої тощо.

Основні форми і методи виховної роботи з молодшими учнями: тематичні виховні години, елементи театральної діяльності (ляльковий, пальчиковий, тіньовий театр), ігрова діяльність (ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, гра-бесіда, гра-мандрівка, ігрова вправа), інсценування, екскурсія, колажі, колективне творче панно, етична бесіда, тематичний зошит, ранок, свято, усний журнал, колективні творчі справи, оформлення альбому, on-line подорож, конкурси, школа ввічливості, демонстрація, презентація, розповідь, моделювання, вікторина, виставка малюнків, добродійна акція, хвилини з мистецтвом, година спостереження, година милування, спортивні змагання, козацькі забави, веселі старты, естафети, догляд за рослинами, дитяча творчість.

Основні форми і методи виховної роботи з дітьми підліткового віку: тренінги і міні-тренінги, виховні години, класні збори, лекції, зустрічі, вечори,

змагання (квести, конкурси, вікторина, виставка-конкурс, веселі старты та естафети, конкурс-інсценізація) ігрова діяльність (рольова гра, колективне ігрове спілкування, пошукова гра), наративні методи (розповідь (оповідка), бесіди, диспути), метод «моральних дилем», кластерний метод (складання кросвордів, схем, таблиць, діаграм), метод тестування, метод «Що буде, якщо...», колективні творчі справи (КТС) (випуск газети, свято-презентація, усний журнал та інше), проєктна діяльність, школа етикету, похід, спартакіада, колаж, акція (милосердя, благодійна, екологічна та інші), екологічна стежка, художня галерея, виставка творчих робіт, трудовий десант, родинне свято тощо.

У здійсненні виховного процесу враховуються такі організаційні орієнтири:

- виховання не зводиться до окремих виховних занять;
- до створення виховного середовища залучається весь колектив школи;
- учитель є взірцем людини вихованої, своїм прикладом він надихає і зацікавлює дитину;
- у плануванні діяльності враховуються індивідуальні нахили і здібності кожної дитини, створюються належні умови для їх реалізації;
- співробітництво з позашкільними закладами освіти;
- активне залучення до співпраці психолога і соціального педагога;
- налагодження постійного діалогу з батьківською спільнотою.

У закладі освіти запроваджено механізм реагування на випадки булінгу (цькування), запобігання домашньому насильству, запобігання та протидії торгівлі людьми та процедури застосування заходів виховного впливу на учасників освітнього процесу з метою профілактики шкідливих звичок та девіантної поведінки.

Процес виховання учнів у спеціальній школі має випереджувальний характер, відповідає віковим і сенситивним періодам розвитку дитини та особистісним характеристикам, ґрунтується на духовно-моральних засадах.

Для всебічного розвитку учнів (вихованців) з урахуванням їх індивідуальних особливостей створюються відповідно до законодавства гуртки за інтересами, спортивні секції, до освітнього процесу залучаються заклади позашкільної освіти.

Розділ 8

Показники (вимірники) реалізації освітньої програми

Система внутрішнього забезпечення якості освіти складається з таких компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності школи;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Опис інструментарію оцінювання

Реформування загальної середньої освіти спрямоване на переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, на навчання його самостійно оволодівати новими знаннями, на формування функціональних (пов'язані зі сферою знань, умінням оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом), мотиваційних (пов'язані з інтересами, індивідуальним вибором

особистості) та соціальних (пов'язані з соціальною діяльністю особистості, життям суспільства) компетентностей.

Оцінювання результатів навчання учнів здійснюється згідно з вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначених Державними стандартами на основі компетентнісного підходу. Оцінювання дає інформацію про досягнення результатів навчання на певному етапі освітнього процесу.

Основні функції оцінювання:

формувальна (забезпечує відстеження динаміки загального поступу);

констатувальна (забезпечує встановлення рівня досягнення результатів навчання);

діагностувальна (надає інформацію про стан досягнення результатів навчання, наявність навчальних втрат, причини виникнення утруднень);

коригувальна (надає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес);

орієнтувальна (надає змогу відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток);

мотиваційно-стимулювальна (активізує внутрішні й зовнішні мотиви до навчання);

розвивальна (мотивує до рефлексії та самовдосконалення);

прогностична (ставить цілі навчання на майбутнє);

виховна (сприяє вихованню свідомої дисципліни, наполегливості в роботі, працьовитості, почуття відповідальності, обов'язку).

Оцінювання результатів навчання учнів зорієнтоване на ключові компетентності і наскрізні вміння (1-8 класи) та вимоги до обов'язкових результатів навчання у відповідній освітній галузі, визначені державними стандартами.

Встановлення відповідності між вимогами до результатів навчання учнів, визначеними державними стандартами, та показниками їх вимірювання здійснюється відповідно до системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів, визначених Міністерством освіти і науки України.

Оцінюванню підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента навчального плану.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є: формувальне, поточне, підсумкове (семестрове, річне) оцінювання та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів, визначення їхніх навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням встановлених результатів навчання.

Підсумкове оцінювання показує результат навчання та розвитку.

Державна підсумкова атестація передбачає оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття початкової, базової середньої освіти вимогам державних стандартів. Особливості проведення, вимоги до змісту та критерії оцінювання державної підсумкової атестації визначаються Міністерством освіти і науки України в установленому законодавством порядку.

Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень (1-8 класи), таблиці навчальних досягнень (9-10 класи) та видаються учням щороку. Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів здійснюють відповідно до вимог навчальних (модельних навчальних) програм із застосуванням таких основних форм та способів:

- усної (зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування);

- письмової, у тому числі графічної (зокрема шляхом виконання діагностичних, самостійних та контрольних робіт, тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, контурними картами тощо);

- цифрової (зокрема шляхом тестування в електронному форматі);

практичної (зокрема шляхом організації виконання різних видів експериментальних досліджень та навчальних проєктів, виготовлення виробів, роботи з біологічними об'єктами, хімічними речовинами тощо).

У рамках загальної мети основними цілями оцінювання є:

- порівняння наявного рівня сформованості компетентності з очікуваними результатами: це найбільш загальна ціль оцінювання, яка відповідає традиційній філософії оцінювання;
- здійснення моніторингу прогресу учня як частина процесу навчання і розглядається як серія дій, спрямованих на удосконалення власних компетентностей учня;
- визначення дітей з особливими освітніми потребами: процес оцінювання дає можливість виявити дітей, які можуть потребувати додаткової підтримки в освітньому процесі внаслідок різних чинників – порушень психофізичного розвитку, інших соціальних та економічних чинників;
- оцінювання методів викладання: результати оцінювання можуть визначати необхідність продовження чи зміни у підходах до методів викладання;
- перегляд змісту навчальної програми: оцінювання може також визначати частини навчальної програми, які потребують перегляду – наприклад, коли оволодіння певними знаннями чи вміннями передбачається на більш пізньому етапі або в рамках вивчення інших навчальних предметів. - надання інформації батькам: батьки можуть побачити прогрес у розвитку дитини, оволодіння тими чи іншими компетентностями, обговорити види навчальної діяльності, які вони можуть здійснювати в домашніх умовах;
- надання підтримки учням у самооцінюванні: оцінювання може використовуватися учнями для визначення сфер, які потребують покращення знань чи вмінь і допомагають учням краще підготуватися до наступного оцінювання у цій сфері.

Правила і процедури

Оцінювання може здійснюватися як у процесі навчання (поточне), так і

на різних його етапах (підсумкове).

У рамках академічної свободи педагогічні працівники закладу освіти здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

Оцінювання може здійснюватися за допомогою різних методів, вибір яких зумовлюється особливостями змісту навчального предмета /інтегрованого курсу, його обсягом, рівнем узагальнення, віковими особливостями учнів із застосуванням різних способів і засобів: усного опитування (індивідуальне, групове тощо); спостереження; аналіз портфолію; письмових завдань (окремі навчальні завдання, зокрема тестові з використанням ІТ, перекази, диктанти тощо, а також діагностувальні, підсумкові роботи); практичних завдань (завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; навчальні проекти; робота з картами, діаграмами; заповнення таблиць, побудова схем, моделей, зокрема з використанням електронних засобів навчання тощо); завдань із використанням ІТ (онлайн-тести, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, комп'ютерні продукти тощо); самооцінювання, взаємооцінювання; комплексного, що поєднує різні способи й засоби оцінювання.

Оцінювання здійснюється із застосуванням завдань різних когнітивних рівнів: на відтворення знань, на розуміння, на застосування в стандартних і змінених навчальних ситуаціях, уміння висловлювати власні судження, ставлення тощо.

Частотність та процедури проведення оцінювання, а також види діяльності, результати яких підлягають оцінюванню, визначають педагогічні працівники з урахуванням дидактичної мети, особливостей змісту навчального предмета /інтегрованого курсу та з урахуванням етапу опанування програмовим матеріалом та етапу досягнення очікуваного результату навчання.

До оцінювання наскрізних умінь може долучатися шкільний психолог. Підходи до оцінювання в різних класах можуть мати відмінності, спрямовані на реалізацію освітньої програми закладу освіти та автономії вчителя.

Під час навчання в дистанційному та змішаному режимах оцінювання результатів навчання учнів може здійснюватися очно або дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, зокрема відеоконференц-зв'язку.

Під час оцінювання результатів навчання здобувачі освіти повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності (самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; покликання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей).

У разі порушення учнями принципів академічної доброчесності, зокрема, списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання під час певного виду навчальної діяльності), учитель / учителька може ухвалити рішення не оцінювати результат такої навчальної діяльності і запропонувати учню / учениці повторне проходження оцінювання.

Оцінка є конфіденційною інформацією, доступною лише для учнівства та його батьків (або осіб, що їх замінюють). Інформування батьків про результати навчання може відбуватися під час індивідуальних зустрічей, шляхом записів оцінювальних суджень у носіях зворотного зв'язку з батьками (щоденниках учнів тощо), фіксації результатів навчання у свідоцтві досягнень.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. Оцінювання розглядається як процес отримання даних про стан сформованості результатів навчання учнів, аналіз отриманих даних та формулювання на його основі суджень про об'єкт, який оцінюють. Оцінювання здійснюється з метою створення сприятливих умов для розвитку

талантів і здібностей кожного учня/учениці, формування у нього/неї компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей та потреб, а також визначення ступеня якості освітнього процесу та шляхів підвищення його ефективності.

За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття початкової та (або) базової середньої освіти, вимогам Державних стандартів здійснюється шляхом державної підсумкової атестації.

Оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів здійснюється відповідно до методичних рекомендацій, затверджених наказом МОН від 13.07.2021 № 813. Пріоритетними є формувальна та діагностувальна функції оцінювання.

Реалізацію формувальної функції оцінювання забезпечують відстеженням динаміки навчального поступу учня/учениці, визначенням його/її навчальних потреб та подальшим спрямуванням освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням виявлених результатів навчання.

Діагностувальна функція дає можливість виявити стан набутого учнями досвіду навчальної діяльності відповідно до поставлених цілей, з'ясувати передумови стану сформованості отриманих результатів, причини виникнення утруднень, скоригувати процес навчання, відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток.

Відповідно до пункту 28 Державного стандарту початкової освіти отримання даних, їх аналіз та формулювання суджень про результати навчання учнів здійснюють у процесі:

формувального оцінювання, метою якого відстеження особистісного розвитку учнів й ходу опановування ними навчального досвіду як основи компетентності та побудову індивідуальної освітньої траєкторії особистості;

підсумкового оцінювання, метою якого є співвіднесення навчальних досягнень учнів з обов'язковими/очікуваними результатами навчання, визначеними Державним стандартом/освітньою програмою.

Використовується вербальна оцінка окремих результатів навчання учня/учениці з предмета вивчення, інтегрованого курсу (освітньої галузі), яка окрім оцінювального судження про досягнення може ще називати і рівень результату навчання. Вербальну і рівневу оцінки можуть виражати як усно, так і письмово. Рівень результату навчання визначається з урахуванням динаміки його досягнення та позначається буквами: «початковий» (П), «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В)».

Результат оцінювання особистісних надбань учня/учениці у 1-4 класах виражається вербальною оцінкою, а об'єктивних результатів навчання учня/учениці у 1-2 класах – вербальною оцінкою, у 3-4 класах – вербальною та або рівневою оцінкою (в кінці навчального року на підставі рішення педагогічної ради).

Формулювання оцінювальних суджень, визначення рівня результату навчання здійснюються на основі Орієнтовної рамки оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти (додаток 1 до Методичних рекомендацій оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів).

Оцінювання результатів навчання учнів 5-8 класів здійснюється відповідно до Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (далі Рекомендацій), затверджених відповідними наказами Міністерства освіти і науки.

Об'єктами оцінювання є результати навчання учнів: знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти і оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на конкретному рівні (циклі) загальної середньої освіти.

Оцінювання учнів зорієнтоване у першу чергу на обов'язкові результати навчання й орієнтири їх оцінювання, визначені Державним стандартом, та на очікувані результати навчання, передбачені навчальною програмою з відповідного предмета/інтегрованого курсу.

Відповідно до рекомендацій, основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання та державна підсумкова атестація.

Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів, визначення їхніх навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням встановлених результатів навчання.

Формувальне оцінювання передбачає використання різноманітних методів збору інформації і відповідає цілям і завданням, які встановлені для конкретного навчального предмета / інтегрованого курсу. Його здійснюють у формі самооцінювання, взаємооцінювання, оцінювання вчителем / учителькою із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостережень учителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учня і учениці тощо).

Загальні критерії оцінювання (додаток 1 Рекомендацій) визначають загальні підходи до встановлення результатів навчання учнів і слугують основою критеріїв оцінювання за освітніми галузями (додаток 2 Рекомендацій).

Критерії оцінювання реалізуються за чотирма рівнями (початковий, середній, достатній, високий). Кожний наступний рівень охоплює вимоги до попереднього, а також додає нові.

Оцінювання результатів навчання у 5-10 класах здійснюється за 12-бальною шкалою.

За рішенням педагогічної ради спеціальної школи для учнів 5 класів в першому семестрі може бути запроваджений адаптаційний період, під час якого оцінювання учнів не проводиться. По закінченню адаптаційного періоду оцінювання результатів навчання може здійснюватися за рівневою шкалою («початковий» - «П», «середній» – «С», «достатній» – «Д», «високий» – «В») або за бальною (від 1 до 12 балів) (відповідно до рішення педагогічної ради).

Метою підсумкового оцінювання в 5-8 класах є співвіднесення фактичних результатів навчання, яких досягли здобувачі освіти, з обов'язковими / очікуваними результатами навчання, визначеними Державним стандартом / модельною навчальною програмою за певний період навчання.

Підсумкове оцінювання здійснюють періодично. Кількість підсумкових робіт, час їхнього проведення вчитель / учителька може встановлювати самостійно.

Підсумкові (діагностувальні) роботи можуть забезпечувати охоплення одного, декількох або всіх груп результатів, визначених у Державному стандарті, у межах вивченого впродовж певного періоду, і мають забезпечувати об'єктивність оцінювання.

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюють за групами результатів навчання, що передбачені Критеріями оцінювання за освітніми галузями (додаток 2 Рекомендацій), з урахуванням різних форм і видів навчальної діяльності.

Для формування висновків щодо рівня досягнення обов'язкових результатів навчання за семестр учитель і учителька може запропонувати учнівству:

1) виконати комплексну підсумкову роботу, завдання якої дозволяють установити результати навчання за всіма групами результатів, визначеними в Критеріях оцінювання за освітніми галузями;

2) виконати окремі підсумкові роботи для кожної групи результатів, визначеної у Критеріях оцінювання за освітніми галузями.

Відомості, отримані під час підсумкового семестрового оцінювання результатів навчання, застосовують для вироблення навчальних цілей на наступний період, визначення труднощів, що постали перед здобувачами освіти, та коригування освітнього процесу.

У Свідоцтві досягнень виставляють семестрові оцінки за групами результатів. На підставі оцінок за групами результатів виставляють загальну оцінку за семестр з кожного навчального предмета / інтегрованого курсу навчального плану освітньої програми.

Оцінка за семестр може бути скоригованою.

За потреби, для отримання інформації щодо рівня досягнення очікуваних результатів навчання учнями, визначених в окремому елементі навчальної програми (тема / розділ тощо), здійснюється тематичне оцінювання. Результати тематичного оцінювання можуть бути використані для коригування освітнього процесу.

Підсумкове оцінювання за рік не здійснюють. Річну оцінку виставляють на підставі загальних оцінок за I та II семестри або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки учитель враховує динаміку особистих досягнень учня і учениці протягом року.

Державна підсумкова атестація передбачає оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття базової середньої освіти, вимогам Державного стандарту.

Результати семестрового та річного оцінювання фіксують у класному журналі та Свідоцтві досягнень (далі - Свідоцтво). Результати ДПА — у класному журналі та додатку до Свідоцтва про здобуття базової середньої освіти.

Оцінювання результатів навчання учнів базової школи (9-10 класів) здійснюються відповідно до Орієнтовних вимог оцінювання навчальних

досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (додаток 2 до Наказу Міністерства освіти і науки України №1222 від 21.08.2013 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 1009 від 19.08.2016).

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за 12-бальною шкалою.

Змістом вимог до оцінювання є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень учнів, які структуровані у навчальних програмах, за предметами.

Відповідно до ступеня оволодіння знаннями і способами діяльності виокремлюються чотири рівні навчальних досягнень учнів: початковий, середній, достатній, високий.

I - початковий рівень, коли у результаті вивчення навчального матеріалу учень:

- називає об'єкт вивчення (правило, вираз, формули, геометричну фігуру, символ тощо), але тільки в тому випадку, коли цей об'єкт (його зображення, опис, характеристика) запропонована йому безпосередньо;
- за допомогою вчителя виконує елементарні завдання.

II - середній рівень, коли учень повторює інформацію, операції, дії, засвоєні ним у процесі навчання, здатний розв'язувати завдання за зразком.

III - достатній рівень, коли учень самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, вміє виконувати певні операції, загальна методика і послідовність (алгоритм) яких йому знайомі, але зміст та умови виконання змінені.

IV - високий рівень, коли учень здатний самостійно орієнтуватися в нових для нього ситуаціях, складати план дій і виконувати його, пропонувати нові, невідомі йому раніше розв'язання, тобто його діяльність має дослідницький характер.

Критерії оцінювання навчальних досягнень реалізуються в нормах оцінок, які встановлюють чітке співвідношення між вимогами до знань, умінь і навичок, які оцінюються, та показником оцінки в балах:

- I – початковий рівень 1-3 бали;
- II – середній рівень 4-6 балів;
- III – достатній рівень 7-9 балів;
- IV – високий рівень 10-12 балів.

Для здійснення освітнього процесу на належному рівні внутрішня система забезпечення якості освіти спеціальної школи передбачає контрольні заходи щодо оцінювання відповідності результатів навчання вимогам державних стандартів загальної середньої освіти для даної категорії дітей.

Систему діагностувальних і контрольних робіт, у тому числі для перевірки рівня сформованості умінь певної групи загальних результатів, визначених у свідоцтві досягнень, учитель планує і розробляє самостійно під час календарно-тематичного планування, керуючись Державним стандартом, освітньою і навчальною програмами та відповідно до кількості годин, передбачених навчальним планом на вивчення предмета/інтегрованого курсу.

При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми.

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо.

При навчанні у дистанційному та змішаному режимах оцінювання результатів навчання учнів може здійснюватися очно або дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, зокрема відеоконференц-зв'язку (пункт 8 розділу I Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти).

При здійсненні семестрового оцінювання учнів (учениць) з тимчасово окупованих територій, з числа внутрішньо переміщених осіб і тих, хто

повернулися на постійне місце проживання, зараховуються всі оцінки, які отримав/отримала учень/учениця впродовж семестру незалежно від місця навчання: у закладі, де навчався/навчалась за місцем тимчасового перебування або у будь-якій іншій школі, яка здійснює навчання за однією із форм здобуття освіти (очною, змішаною, дистанційною, екстернатною, сімейною). Це може бути будь-який заклад загальної середньої освіти, зокрема й приватні заклади освіти, в Україні чи за її межами. Крім того, для проведення семестрового та річного оцінювання здобувачі освіти можуть надавати інформацію з електронних журналу та щоденника за попереднім місцем навчання. За відсутності в учнів з числа тих, хто повернулися на постійне місце проживання, та з тимчасово окупованих територій облікованих результатів оцінювання за попереднім місцем навчання заклад освіти може провести підсумкове семестрове оцінювання у вигляді контрольної роботи, тестування, співбесіди тощо. При такому оцінюванні, за потреби, можуть використовуватися технології дистанційного навчання.

Річне оцінювання здійснюється на основі загальних оцінок результатів навчання за I та II семестри. Результати такого оцінювання відображаються у в Табелі успішності (для 9-10 класів), особових справах учнів.

Оцінювання відповідності результатів навчання учнів (вихованців), які завершили здобуття початкової, базової середньої освіти, вимогам державних стандартів загальної середньої освіти здійснюється шляхом підсумкового оцінювання результатів навчання учнів (вихованців) та державної підсумкової атестації. Від проходження атестації відповідно до пункту 3 розділу IV Порядку проведення державної підсумкової атестації, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.12. 2018 № 1369, за заявою батьків (одного з батьків) або інших законних представників можуть бути звільнені особи з особливими освітніми потребами, в тому числі зумовленими тяжкими порушеннями мовлення.

Учні, які завершили здобуття певного рівня загальної середньої освіти, отримують відповідний документ про освіту в установленому законодавством порядку.

Розділ 9

Очікувані результати навчання здобувачів початкової та базової середньої освіти

Очікувані результати навчання здобувачів початкової та базової середньої освіти визначаються Державними стандартами. Ці документи встановлюють мету, принципи та зміст освітнього процесу, а також вимоги до обов'язкових результатів навчання, які мають бути досягнуті учнями.

Державні стандарти визначають:

- **Загальні результати навчання:**

Спільні для всіх рівнів початкової та базової середньої освіти.

- **Конкретні результати навчання:**

Визначають навчальний поступ за освітніми циклами (наприклад, 5-6 класи, 7-9 класи).

- **Орієнтири для оцінювання:**

Допомагають визначити навчальні досягнення учнів на завершення відповідного циклу.

Освітні галузі:

Державний стандарт початкової освіти включає 9 освітніх галузей, які охоплюють різні сфери знань та вмінь.

Ключові компетентності:

Окрім результатів навчання, стандарт також визначає 12 ключових компетентностей, які є необхідними для успішного навчання та подальшого життя учнів, наприклад, розв'язання проблем, математичне моделювання та усвідомлення ролі математики в житті.

Загалом, очікувані результати навчання охоплюють:

- Знання з різних предметних областей
- Вміння застосовувати знання на практиці

- Ключові компетентності (навички, що потрібні для життя)
- Розвиток особистісних якостей
- Здатність до самостійного навчання та критичного мислення

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти та Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. Результати навчання формують ключові компетентності здобувачів освіти.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові компетентності, необхідні кожній людині для особистого становлення та розвитку, активного громадянства, соціального включення та зайнятості.

Відповідно до Концепції Нової української школи в результаті освітнього процесу в спеціальній школі у здобувачів освіти формуються 11 ключових компетентностей:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та

ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають

співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є наскрізні вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Розділ 10

Програмно-методичне забезпечення освітньої програми

Спеціальні школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення навчаються за підручниками та програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України до використання закладам загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році.

Навчальні програми для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з тяжкими порушеннями мовлення:

- Комплект навчальних програм: «Українська мова», «Літературне читання», «Іноземна мова (англійська)», «Математика», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Трудове навчання», «Сходинки до інформатики», «Природознавство», «Я у світі», «Фізична культура», «Основи здоров'я» / за ред. Данілавичутє Е.А.: підг., 1-4, mon.gov.ua, 2014.

- Комплект навчальних програм: «Українська мова», «Українська література», «Іноземна мова (англійська)», «Світова література», «Історія України», «Математика», «Природознавство», «Образотворче мистецтво», «Інформатика», «Трудове навчання», «Основи здоров'я», «Фізична культура» / за ред. Данілавичутє Е.А.: 5 клас, mon.gov.ua, 2014.

- Комплект навчальних програм для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення 8-10 класи (хімія, українська мова, українська література, зарубіжна література, геометрія, алгебра, інформатика, всесвітня історія, іноземна (англійська) мова, біологія, правознавство, фізика, музика, мистецтво, фізична культура, трудове навчання, географія, історія України, основи здоров'я) / Данілавичутє Е.А., Трофименко Л.І., Рібцун Ю.В., Ільяна В.М., Пригода З.С., 8-10, mon.gov.ua, imzo.gov.ua, 2016.

- Програми та рекомендації до розподілу програмного матеріалу загальноосвітніх навчальних закладів для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (українська мова, українська література, зарубіжна література, математика, алгебра, геометрія, природознавство, біологія, географія, фізика, хімія, інформатика, історія України, всесвітня історія, правознавство (практичний курс), етика, образотворче мистецтво, художня культура, фізична культура, основи здоров'я) / Шеремет М.К., Тищенко В.В., Тарасун В.В. та ін.: 5-10, Поліграфкнига, 2010.

***Модельні навчальні програми
для 5-7 класів Нової української школи***

- Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.).
- Модельна навчальна програма «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.).
- Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.) для учнів 5 класу.
- Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Архипова В.П., Січкара С.І., Шило С.Б.) для учнів 6 класу.
- Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Слоньовська О.В., Ярмутьська І.В.).
- Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Волощук Є.В.).
- Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Волощук Є.В. та ін.).
- Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Редько В.Г., Шаленко О.П., Сотникова С.І., Коваленко О.Я., Коропецька І.Б., Якоб О.М., Самойлюкевич І.В., Добра О.М., Кіор Т.М.).
- Модельна навчальна програма «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Істер О.С.).
- Модельна навчальна програма «Алгебра. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Істер О.С.).

- Модельна навчальна програма «Геометрія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Істер О.С.).
- Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Коршевніук Т.В.).
- Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Хитра З.М., Романенко О.А.).
- Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут». 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.).
- Модельна навчальна програма «Етика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Пометун О.І., Ремех Т.О., Кришмарел В.Ю.).
- Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Бурлака О.В., Власова Н.С., Желіба О.В., Майорський В.В., Піскарьова І.О., Щупак І.Я.).
- Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Піскарьова І.О., Бурлака О.В., Майорський В.В., Мелешенко Т.В., Щупак І.Я.).
- Модельна навчальна програма «Історія України. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Бурлака О. В., Желіба О. В., Павловська-Кравчук В. А., Худобець О. А., Черкас Б. В., Щупак І. Я.).
- Модельна навчальна програма «Всесвітня історія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О. І., Ремех Т. О., Малієнко Ю. Б., Мороз П. В.).
- Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Запотоцький С.П. та ін.).

- Модельна навчальна програма «Фізика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Кремінський Б. Г., Гельфгат І. М., Божинова Ф. Я., Ненашев І. Ю., Кірюхіна О. О.).
- Модельна навчальна програма «Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Лашевська Г. А.).
- Модельна навчальна програма «Біологія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Соболев В.І).
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Морзе Н.В., Барна О.В.).
- Модельна навчальна програма «Інформатика. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Бондаренко О.О., Ластовецький В.В., Пилипчук О. П., Шестопапов Є. А.).
- Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автор Кондратова Л.).
- Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7-9 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автор Кондратова Л.).
- Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломоєць Г.А., Боляк А.А., Ребрина А. А., Дерев'янко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші).
- Модельна навчальна програма «Фізична культура. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Баженов Є. В. та ін.)
- Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С, Приходько Ю.М.).
- Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С, Приходько Ю.М.).

Програми з корекційно-розвиткової роботи:

•Програма з корекційно-розвиткової роботи для закладів загальної середньої освіти (для дітей з тяжкими порушеннями мовлення, 1-4 класи) «Корекція мовлення» / під заг. редакцією Трофименко Л.І.: 1-4, К., 2018.

•Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція мовлення» для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів з тяжкими порушеннями мовлення Трофименко Л.І., Ільяна В.М., Пригода З.С., Грибань Г.В., Аркадьєва О.О., 5-10, К., 2016.

•Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція розвитку» для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей із тяжкими порушеннями мовлення / Рібцун Ю.В.: 1-4, К., 2018.

•Програма з корекційно-розвиткової роботи «Логоритміка» для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення / Куравська Л.С.: Васильків, 2016.

•Програма з корекційно-розвиткової роботи «Логопедична ритміка» для 5-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів з тяжкими порушеннями мовлення / Трофименко Л.І., Івашко О.А., Гавва Л.С., Абдул О.В., imzo.gov.ua, 2017.

•Програма з корекційно-розвиткової роботи «Лікувальна фізкультура» для підготовчих, 1-6 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення / Чепурний А.В.: imzo.gov.ua, 2016.

•Програма корекційно-розвиткової роботи «Лікувальна фізкультура» для 7-10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів з тяжкими порушеннями мовлення / Чепурний А.В., imzo.gov.ua, 2016.

Підручники для дітей з тяжкими порушеннями мовлення:

• Буквар / Колупаєва А.А., Савченко М. А., Калатало Л.С.: підг, 1, Либідь, 2016.

• Українська мова / Данілавичутє Е.А., Трофименко Л.І., Грибань Г.В.: 1-3, Либідь, 2017.

- Українська мова / Данілавичутє Е.А., Трофименко Л.І., Грибань Г.В.: 4, Либідь, 2018

- «Українська мова. Буквар», навчальний посібник для осіб з особливими освітніми потребами (F 80) 1 клас (у 4-х частинах) (авт. Тищенко В. В., Кругдик О. П.), 2024.

Додаткова література:

- Логопедичний альбом / Федорович Л.О.: підг., 1-4, – Запоріжжя, ЛПС ЛТД, 2014.

- «Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток»: навч.-метод. посіб. для пед. працівників, які працюють з учнями з особл. осв. потр. /Юлія Рібцун. – Львів: Світ, 2020. – 268 с.

- «Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток»: навчально-методичний посібник / Інна Недозим // – Харків: Вид-во «Ранок», 2020. – 130 с.

- «Виховна робота осіб з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи»: навчально-методичний посібник /Коломоєць А.О., Луценко Л.М., Кульбіда С.В., Спіцина О.В.